

R

ANALISIS KESILAPAN SEBUTAN BAHASA AL-QURAN
DI KALANGAN PELAJAR SEKOLAH MENENGAH

MOHD NASIR BIN MOHAMED HASBULLAH

DISERTASI INI DIKEMUKAKAN UNTUK MEMENUHI
SYARAT IJAZAH SARJANA PENGAJIAN BAHASA MODEN

FAKULTI BAHASA DAN LINGUISTIK
UNIVERSITI MALAYA

2001

Perpustakaan Universiti Malaya

A510790157

Jasa mu dikenang

Ibuku yang tercinta,

Pengorbanan dan doronganmu,
Tak dapatku ungkapkan dengan kata- kata.
Yang pasti, kejayaanku kini adalah milikmu dan hasil ketabahanmu.

Ayah yang dirindui,

Moga rohmu dirahmati Allah selamanya .
Semoga ayah sentiasa diredhai .

Yang tercinta,

Isteriku yang sentiasa berkorban.
Sikapmu, menenangkan jiwaku.
Terima kasih isteriku.

Yang disayangi,

Anak- anak penyeri hidupku .
Muhammad Nazih, Nazihah, Afifah dan Muhammad Afif.
Maaf, kerana masa bersama kalian terbatas.

Yang dihormati,

Adik Muhammad Najwa, adik Muhammad Nahi
dan semua keluarga yang sentiasa membantu.
Pelajar- pelajar yang sentiasa memberi kerjasama .

Wassalam.

SINOPSIS

ANALISIS KESILAPAN SEBUTAN BAHASA AL-QURAN DI KALANGAN PELAJAR SEKOLAH MENENGAH, merupakan analisis bagi melihat tahap kemampuan pelajar menyebut bahasa al-Quran. Umumnya, kesilapan dan kemampuan pelajar bergantung kepada sejauh mana tumpuan seseorang terhadap al-Quran .

Bab pertama, penulis menjelaskan secara ringkas tentang analisis kesilapan, pernyataan masalah, objektif dan kepentingan kajian, bidang dan batasan kajian, tinjauan terhadap kajian yang berkaitan, metodologi penyelidikan dan rangka kajian.

Dalam bab kedua pula, penulis menerangkan tentang al-Quran dan kelebihan mempelajari al-Quran, huruf- huruf al-Quran dari segi teknik sebutan *makhraj-makhrajnya* dan membunyikan sifat- sifat huruf tersebut. Huruf- huruf dihuraikan dengan terperinci. Penulis juga menerangkan istilah *al- Ḍabṭ* (الضَّبْطُ) dalam *rasm Uthmānī* (رَسْمُ عُثْمَانِي) dan tanda baca yang mempengaruhi sebutan pelajar. Penulis mengakhiri bab ini dengan mengutarakan beberapa faedah *al- Ḍabṭ* kepada pelajar dan masyarakat.

Bab ketiga, penulis cuba menganalisis kesilapan- kesilapan yang berlaku hasil kajian yang dijalankan oleh penulis ke atas 80 orang pelajar sekolah menengah. Hasil soalselidik dan temubual penulis dengan guru-guru dan pelajar-pelajar juga

dibincangkan. Di sini penulis menyatakan jumlah peratusan dan rumusan terhadap kajian yang dilakukan.

Dalam bab keempat, penulis menerangkan punca-punca berlakunya kesilapan serta faktor- faktor yang mendorong meluasnya kesilapan dalam sebutan bahasa al-Quran, walaupun pelajar sentiasa didedahkan dengan pembacaan al-Quran oleh masyarakat, media massa dan alat elektronik yang canggih lagi berkesan.

Dalam bab kelima, penulis membuat rumusan di atas kesilapan yang sering dilakukan serta mengutarakan beberapa cadangan dan langkah mengatasinya. Cadangan yang diutarakan diharapkan sedikit sebanyak dapat membantu pelajar-pelajar meningkatkan kebolehan mereka dalam sebutan bahasa al-Quran dan memberi gambaran kepada guru-guru, bahawa kesilapan serta kelemahan pelajar boleh diatasi dengan menggunakan cara-cara yang bijak dan berkesan .

PENGHARGAAN

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَىٰ عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ، قَيِّمًا لِيُنذِرَ بَأْسًا
شَدِيدًا مِّنْ لَّدُنْهُ . وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَىٰ رَسُولِ اللَّهِ وَعَلَىٰ آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ .

Alhamdulillah, akhirnya penulis berjaya menyempurnakan disertasi ini bagi memenuhi sebahagian daripada syarat Kursus Sarjana Pengajian Bahasa Moden.

Terima kasih yang tidak terhingga diucapkan kepada ustaz Hj. Mohamed Bin Hj. Abdul Rahman selaku penyelia penulisan disertasi ini. Kegigihan yang telah ditunjukkan oleh beliau dan kesungguhannya serta dorongan beliau akhirnya penulis dapat menyempurna dan menyiapkan disertasi yang bertajuk :

***ANALISIS KESILAPAN SEBUTAN BAHASA AL-QURAN
DI KALANGAN PELAJAR SEKOLAH MENENGAH***

Segala tunjuk ajar dan dorongan beliau amat penulis hargai .

Terima kasih penulis ucapkan kepada Prof. Madya Dr. Azirah Hasyim dan Dr. Kamila Ghazali yang banyak memberi sumbangan kepada penulisan ini. Terima kasih juga penulis ucapkan kepada Puan Ummu Aiman selaku Penolong Pendaftar di Fakulti Bahasa dan Linguistik. Tak lupa juga ucapan terima kasih kepada ustaz Mat Taib Bin Pa yang banyak memberi tunjuk ajar dan sentiasa memberi semangat kepada penulis untuk menyiapkan disertasi ini.

Dikeempatan ini juga, ingin penulis rakamkan penghargaan dan terima kasih kepada semua tenaga pengajar yang terlibat dalam Kursus Sarjana Pengajian Bahasa Moden, kakitangan Fakulti Bahasa dan Linguistik, Universiti Malaya serta kakitangan Perpustakaan Akademi Islam Nilam Puri dan kakitangan Perpustakaan Fakulti Bahasa dan Linguistik, Universiti Malaya yang banyak memberi kerjasama.

Kepada Pengetua Maahad Tahfiz Al-Quran penulis ucapkan terima kasih kerana sentiasa memberi dorongan untuk penulis terus maju dalam pengajian dan kerjaya.

Sekian, Wassalam .

Mohd Nasir Bin Mohamed Hasbullah (TXGA 98016)

Fakulti Bahasa Dan Linguistik

Universiti Malaya ,

Kuala Lumpur.

TRANSLITERASI

Huruf Arab	Huruf Rumi
ا	a
ب	b
ت	t
ث	th
ج	j
ح	ḥ
خ	kh
د	d
ذ	dh
ر	r
ز	z
س	s
ش	sy
ص	ṣ
ظ	ḍ

Huruf Arab	Huruf Rumi
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	‘
غ	gh
ف	f
ق	q
ك	k
ل	l
م	m
ن	n
و	w
ه	h
ء	’
ي	y
ة	ṯ

1. Vokal Pendek		2. Vokal Panjang		3. Diftong	
اَ	a	اَ	ā	أَيَّ	ay
اِ	i	اِ	ī	أَوَّ	aw
اُ	u	اُ	ū		

GLOSARI

Al-Dabṭ (الضبط)

Tanda- tanda yang diletakkan pada huruf-huruf dalam *kalimat* al-Quran sebagai panduan kepada pembaca menyebut *kalimat* al- Quran dengan betul. Tanda- tanda ini mula diperkenalkan di zaman pemerintahan Mu'āwiyat bin Abī Sufian.

Al-Ibtidā' (الإبتداء)

Memulakan bacaan di atas sesuatu *kalimat* al- Quran samada ketika mula membaca al-Quran ataupun menyambung semula bacaan selepas *waqaf*. Adalah disunatkan *ibtidā'* di atas *kalimat* yang difahami maknanya kerana *ibtidā'* ditempat yang salah boleh mengubah makna yang dikehendaki dalam sesuatu ayat.

Al-Makhrāj (المخرَج)

Tempat keluar sesuatu huruf yang membezakan bunyi satu huruf dengan yang lain. Terdapat tujuh belas *makhrāj* huruf mengikut pendapat *jumhūr*. Kesilapan *makhrāj* menyebabkan kesalahan dalam menyebut huruf- huruf al-Quran.

Al-Musyāfahat (المشافهة)

Pembacaan al-Quran dengan cara murid membaca ayat demi ayat, manakala guru mendengar serta menegur bacaan tersebut sekiranya terdapat kesilapan sehingga guru berpuas hati dengan bacaan muridnya. Sebaik- baik teknik dalam pembelajaran al-Quran adalah secara *talaqqī* dan *musyāfahat*, walaupun begitu dibolehkan *musyāfahat* sahaja sekiranya kesuntukan masa.

Al-Qirā'āt (الْقِرَاءَات)

Bentuk- bentuk bacaan yang diharuskan dalam pembacaan al-Quran dengan disandarkan bentuk-bentuk tersebut kepada salah seorang daripada imam-imam *qirā'āt* yang sepuluh. Ianya mestilah bertepatan dengan kaedah bahasa Arab, menepati *rasm 'Uthmānī* dan *sanadnya* betul daripada rasulullah.S.A.W.

Al-Rasm (الرَّسْم)

Penulisan al- Quran. Susunan ayat mengikut surah dan juzu'. Susunan surah mengikut tertib di dalam satu *mashaf* sebagaimana apa yang dilihat hari ini adalah hasil yang dilakukan semasa pemerintahan khalifah 'Uthmān bin 'Affān. Penulisan *rasm 'Uthmānī* adalah mengikut kaedah tertentu yang wajib diikuti dan bertepatan dengan semua wajah *qirā'āt* yang diharuskan.

Al-Sanad (السَّنَد)

Pengambilan secara berguru oleh seorang murid dengan seorang guru, begitu juga gurunya dengan gurunya yang lain sehinggalah kepada tābi'īn melalui sahabat terus daripada rasulullah S.A.W. Dalam menentukan *qirā'āt* itu diterima atau sebaliknya *sanad* adalah penting, begitu juga sepatutnya dalam pembelajaran al-Quran.

Al-Talaqqi (التَّلَقِّي)

Pembacaan al-Quran secara berguru dengan cara guru membaca ayat demi ayat manakala murid mendengar serta mengikuti bacaan tersebut dengan nyaring.

Al-Waqaf (الوَقْف)

Berhenti sebentar di atas sesuatu *kalimat* al- Quran dengan niat untuk menyambung semula bacaan. Mengetahui tempat *waqaf* adalah perkara penting dalam ilmu *tajwīd* kerana *mewaqaḥkan* disesuatu *kalimat* yang tidak sepatutnya boleh membawa kepada perubahan makna dan ditegah.

Senarai Gambarajah

Gambarajah		Mukasurat
Gambarajah	2.1 Pandangan ketika menyebut huruf <i>Wau</i> (و)	34
Gambarajah	2.2 Pandangan ketika menyebut huruf <i>Mim</i> (م)	35
Gambarajah	2.3 Pandangan ketika menyebut huruf <i>Bā'</i> (ب)	36
Gambarajah	2.4 Pandangan ketika menyebut huruf <i>Fā'</i> (ف)	36
Gambarajah	2.5 Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Zā'</i> (ظ)	37
Gambarajah	2.6 Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Dhāl</i> (ذ)	38
Gambarajah	2.7 Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Thā'</i> (ث)	38
Gambarajah	2.8 Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Zai</i> (ز)	39
Gambarajah	2.9 Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Ṣād</i> (ص)	40
Gambarajah	2.10 Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Sīn</i> (س)	40
Gambarajah	2.11 Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Tā'</i> (ت)	41
Gambarajah	2.12 Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Dāl</i> (د)	41
Gambarajah	2.13 Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Ṭā'</i> (ط)	42
Gambarajah	2.14 Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Rā'</i> (ر)	42
Gambarajah	2.15 Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Nūn</i> (ن)	43
Gambarajah	2.16 Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Lām</i> (ل)	44
Gambarajah	2.17 Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Dād</i> (ض)	44

Gambarajah	2.18	Kedudukan lidah lidah ketika menyebut huruf <i>Jīm</i> (ج)	45
Gambarajah	2.19	Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Syīn</i> (ش)	45
Gambarajah	2.20	Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Yā'</i> (ي)	46
Gambarajah	2.21	Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Kāf</i> (ك)	46
Gambarajah	2.22	Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Qāf</i> (ق)	47
Gambarajah	2.23	Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Khā'</i> (خ)	47
Gambarajah	2.24	Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Ghīn</i> (غ)	48
Gambarajah	2.25	Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Hā'</i> (ح)	49
Gambarajah	2.26	Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>'Aīn</i> (ع)	49
Gambarajah	2.27	Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Hā'</i> (ه)	49
Gambarajah	2.28	Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Hamzat</i> (ء)	50
Gambarajah	2.29	Kedudukan lidah ketika menyebut huruf <i>Mad</i> (اوى)	51

Senarai Jadual

Jadual		Mukasurat
Jadual 3.1	Graf kemampuan pelajar berdasarkan kepada enam tahap	66
Jadual 3.2	Tahap pencapaian pelajar kumpulan pertama	67
Jadual 3.3	Tahap pencapaian pelajar kumpulan kedua	67
Jadual 3.4	Kesilapan secara umum	69
Jadual 3.5	Kesilapan secara umum	70
Jadual 3.6	Kesilapan sifat huruf dan makhraj	71
Jadual 3.7	Contoh kesilapan sifat huruf dan makhraj <i>Hamzat</i> (ء)	72
Jadual 3.8	Contoh kesilapan sifat huruf dan makhraj <i>Qāf</i> (ق)	75
Jadual 3.9	Contoh kesilapan sifat huruf dan makhraj <i>Kāf</i> (ك)	76
Jadual 3.10	Contoh kesilapan sifat huruf dan makhraj <i>Dhāl</i> (ذ)	77
Jadual 3.11	Contoh kesilapan sifat huruf dan makhraj <i>Syīn</i> (ش)	78
Jadual 3.12	Contoh kesilapan sifat huruf dan makhraj <i>Tā'</i> (ت)	79
Jadual 3.13	Contoh kesilapan sifat huruf dan makhraj <i>Zā'</i> (ظ)	80
Jadual 3.14	Contoh kesilapan sifat huruf dan makhraj <i>'Aīn</i> (ع)	80
Jadual 3.15	Contoh kesilapan sifat huruf dan makhraj <i>Khā'</i> (خ)	81
Jadual 3.16	Contoh kesilapan sifat huruf dan makhraj <i>Sīn</i> (س)	81
Jadual 3.17	Contoh kesilapan sifat huruf dan makhraj <i>Ṣād</i> (ص)	82
Jadual 3.18	Contoh kesilapan sifat huruf dan makhraj <i>Dād</i> (ض)	83

Jadual	3.19	Contoh kesilapan sifat huruf dan makhraj <i>Ghīn</i> (غ)	83
Jadual	3.20	Contoh kesilapan sifat huruf dan makhraj <i>Hā'</i> (ه)	84
Jadual	3.21	Kesilapan bertukar huruf	84
Jadual	3.22	Contoh kesilapan bertukar huruf	85
Jadual	3.23	Kesilapan panjang pendek perkataan	88
Jadual	3.24	Contoh kesilapan bacaan panjang dibaca dengan pendek	89
Jadual	3.25	Contoh kesilapan bacaan pendek dibaca dengan panjang	90
Jadual	3.26	Kesilapan bertukar baris	92
Jadual	3.27	Contoh kesilapan bertukar baris	93
Jadual	3.28	Kesilapan menambah huruf	94
Jadual	3.29	Contoh kesilapan menambah huruf	95
Jadual	3.30	Kesilapan membuang huruf	96
Jadual	3.31	Contoh kesilapan membuang huruf	97

KANDUNGAN

	Mukasurat
Jasa mu dikenang	i
Sinopsis	ii
Penghargaan	iv
Transliterasi	vi
Glosari	viii
Senarai Gambarajah	xi
Senarai Jadual	xiii
Kandungan	xv

BAB PERTAMA

Pengenalan

1.0 Analisis Kesilapan	1
1.1 Penyataan Masalah.....	3
1.2 Objektif Kajian Dan Kepentingannya.....	4
1.3 Bidang Dan Batasan Kajian	5
1.4 Tinjauan Terhadap Kajian Berkaitan	6
1.5 Metodologi	9
1.5.1 Sampel	9
1.5.2 Kaedah Pengumpulan Data.....	10
1.5.3 Analisis Data	11
1.5.4 Kesimpulan	11
1.6 Rangka Kajian	12

BAB KEDUA

Bahasa Al-Quran

2.0	Bahasa Al-Quran.....	14
2.1	Kelebihan Membaca Dan Mempelajari Al-Quran	17
2.2	Huruf- Huruf Bahasa Al-Quran	19
2.2.1	Makhraj- Makhraj Huruf	21
	2.2.1.1 Kawasan Pertama	23
	2.2.1.2 Kawasan Kedua	23
	2.2.1.3 Kawasan Ketiga	24
	2.2.1.4 Kawasan Empat	25
	2.2.1.5 Kawasan Kelima	26
2.2.2	Sifat- sifat Huruf	26
	2.2.2.1 Sifat Lāzimat	27
	2.2.2.1.1 Sifat-sifat Lāzimat Tidak Berlawanan	27
	2.2.2.1.2 Sifat-sifat Lāzimat Berlawanan	30
2.2.3	Cara Membunyikan Huruf	34
	2.2.3.1 Huruf Wau (و).....	34
	2.2.3.2 Huruf Mīm (م).....	35
	2.2.3.3 Huruf Bā' (ب).....	35
	2.2.3.4 Huruf Fā' (ف).....	36
	2.2.3.5 Huruf Zā' (ظ).....	37

2.2.3.6	Huruf Dhāl (ذ).....	37
2.2.3.7	Huruf Thā' (ث).....	38
2.2.3.8	Huruf Zai (ز).....	39
2.2.3.9	Huruf Ṣād (ص).....	39
2.2.3.10	Huruf Sīn (س).....	40
2.2.3.11	Huruf Tā' (ت), Dāl (د) dan Ṭā' (ط)	41
2.2.3.12	Huruf Rā' (ر).....	42
2.2.3.13	Huruf Nūn (ن).....	43
2.2.3.14	Huruf Lām (ل).....	43
2.2.3.15	Huruf Ḍād (ض).....	44
2.2.3.16	Huruf Jīm (ج).....	45
2.2.3.17	Huruf Syīn (ش).....	45
2.2.3.18	Huruf Yā' (ي).....	46
2.2.3.19	Huruf Kāf (ك).....	46
2.2.3.20	Huruf Qāf (ق).....	47
2.2.3.21	Huruf Khā' (خ).....	47
2.2.3.22	Huruf Ghīn (غ).....	48
2.2.3.23	Huruf Ḥā' (ح) dan 'Aīn (ع).....	48
2.2.3.24	Huruf Hā' (ه).....	49
2.2.3.25	Huruf Hamzat (ء).....	50
2.2.3.26	Huruf Mad, Alif (ا), Wau (و) dan Yā' (ي)	50

2.3	Ḍabṭ Dalam Rasm ‘Uthmānī	51
2.3.0	Pengenalan	51
2.3.1	Tanda Bacaan Tulisan Rasm ‘Uthmānī	52
2.3.1.1	Tanda Bulat (◉)	52
2.3.1.2	Tanda Kepala Huruf Ṣād (ﺽ)	53
2.3.1.3	Tanda Kepala Huruf Ḥā’ (ﺥ)	53
2.3.1.4	Huruf Yang Tidak Bertanda Sukūn	53
2.3.1.5	Huruf Mīm Kecil (ﻡ)	54
2.3.1.6	Tanda Tanwīn (ـً ـٍ ـٌ)	54
2.3.1.7	Huruf Kecil Alif, Wau, Yā’ Dan Nūn	56
2.3.1.8	Huruf Sīn Terletak Di Bawah Huruf Ṣād	57
2.3.1.9	Tanda Mad Panjang (ﻡ)	57
2.3.1.10	Bulatan Berhias (◉)	57
2.3.1.11	Tanda Bintang (✨)	58
2.3.1.12	Garis Panjang (—)	58
2.3.1.13	Tanda Seperti Intan (◆)	58
2.3.1.14	Tanda Titik Tumpah (●)	59
2.3.1.15	Huruf Sīn Kecil (ﺱ)	59
2.3.1.16	Mad Ṣilat Qasīrat	59
2.3.1.17	Mad Ṣilat Ṭawīlat	60
2.3.1.18	Tanda Berhenti	60
2.3.2	Faedah Al- Ḍabṭ Kepada Pelajar Dan Masyarakat	62

BAB KETIGA

Analisis Data

3.0	Pendahuluan.....	64
3.1	Analisis Aspek Kesilapan Sebutan.....	66
3.1.1	Kesilapan Sifat Huruf dan Makhraj	71
3.1.2	Kesilapan Bertukar Huruf	84
3.1.3	Kesilapan Panjang Pendek Perkataan	88
3.1.4	Kesilapan Bertukar baris	92
3.1.5	Kesilapan Menambah Huruf	94
3.1.6	Kesilapan Membuang Huruf	96

BAB KEEMPAT

Faktor Kesilapan

4.0	Pendahuluan.....	101
4.1	Faktor- faktor Kesilapan	101
4.1.1	Ibubapa	101
4.1.2	Faktor Pelajar	103
4.1.3	Tenaga Pengajar	110
4.1.3	Sistem Pengajaran dan Pembelajaran	113
4.1.4	Pihak Berwajib	117

BAB KELIMA

Rumusan, Cadangan dan Langkah Mengatasi

5.0	Rumusan	119
5.1	Cadangan	122
5.1.1	Sistem Pendidikan	122
5.1.2	Peranan Ibu Bapa	127
5.1.3	Peranan Guru Al-Quran	129
5.1.4	Peranan Pelajar	135
	Bibliografi	137
	Lampiran i	141
	Lampiran ii	142
	Lampiran iii	143
	Lampiran iv	144
	Lampiran v	145
	Lampiran vi	146
	Lampiran vii	147
	Lampiran viii	148
	Lampiran ix	149
	Lampiran x	150
	Lampiran xi	151